

De Vierde Sessie van het Intergouvernementeel Comité van de UNESCO Conventie ter bescherming van het immaterieel erfgoed van de mensheid (Abu Dhabi 28 september – 2 oktober 2009)

Van 28 september tot en met 2 oktober vond de Vierde Sessie van het Intergouvernementeel Comité van de UNESCO Conventie ter bescherming van het immaterieel erfgoed van de mensheid plaats in Abu Dhabi, de hoofdstad van de Verenigde Arabische Emiraten. Op dit moment hebben 114 landen de Conventie geratificeerd. De verwachting is dat in Nederland dit najaar een besluit wordt genomen over toetreding. Tijdens deze Sessie boog het Comité zich voor de eerste keer over de elementen die door de lidstaten waren voorgedragen voor de representatieve lijst, de aparte lijst van elementen waarvoor dringend bescherming is vereist, en het register van voorbeeldpraktijken. In totaal werden tijdens de Vierde Sessie 91 nominaties uit 34 landen erkend.

Plaatsing op een van de lijsten betekent ten eerste dat de lidstaat zich verplicht maatregelen te treffen die ervoor zorgen het voortbestaan van dit immaterieel erfgoed te verzekeren. De lidstaat dient het immaterieel erfgoed op haar grondgebied te inventariseren en te documenteren, en zorg te dragen voor de bescherming, promotie en de versterking ervan, en eventueel, als de lokale gemeenschap dat wil, zorg te dragen voor de revitalisering van de beschermde tradities. Het wordt van groot belang geacht dat deze immateriële cultuuruitingen door de lokale bevolking worden gedragen. Een lidstaat mag alleen een voordracht doen als men uitgebreide documentatie kan overleggen van de actieve medewerking de gemeenschappen en eventueel individuen die betrokken zijn bij het immaterieel erfgoed. In een aantal gevallen, zoals bij de Tango, werd de voordracht voor een element door meerdere lidstaten gedaan. Ook bestaat de mogelijkheid om in latere instantie lidstaten toe te voegen als thuisland voor een element.

De lijst met elementen waarvoor dringend bescherming is vereist, bevat nu twaalf elementen. De betrokken lidstaat geeft hiermee aan bijzondere maatregelen te willen nemen om dit erfgoed te beschermen, en kan daarbij ook een beroep doen op het Fonds voor financiële ondersteuning. Dit Fonds is onderdeel van de Conventie.

Van *Masterpieces* tot elementen

Dat ook het niet tastbare erfgoed van groot belang is, werd in 2001 erkend met de instelling van een lijst voor *Masterpieces of the oral and intangible heritage of mankind*, waarin tot 2005 90 cultuuruitingen en culturele ruimtes werden opgenomen. Hierbij ging het niet alleen om populaire en traditionele cultuuruitingen maar ook om de ruimtes waarin deze cultuuruitingen samenkomen en plaatsvinden zoals markten of festivals. Bij deze Meesterwerken ging het om het aantonen van de bijzondere waarde als Meesterwerk van de menselijke creativiteit. Deze lijst is nu integraal opgenomen in de nieuwe representatieve lijst van immaterieel erfgoed, die na uitbreiding met 76 elementen nu 166 elementen bevat.

Het groot aantal elementen dat het afgelopen jaar werd voorgedragen, geeft aan wat de betekenis van deze Conventie voor veel landen is. Elementen van immaterieel erfgoed worden in art. 2.1 van de Conventie gedefinieerd als “de praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis, vaardigheden als de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun cultureel erfgoed.” Een brede definitie, die aan alle landen de mogelijkheid biedt immateriële cultuuruitingen voor te dragen die door de

inwoners van hun land als hun immaterieel erfgoed worden gezien. Een definitie ook, die gezien moet worden als tegenhanger van het materiële erfgoed als de monumenten, groepen van gebouwen en culturele landschappen van bijzondere waarde die beschermd worden in de UNESCO Conventie voor de bescherming van cultureel en natuurlijk erfgoed van 1972. Hierin werd nadrukkelijk de bescherming van cultureel erfgoed met een zeer bijzondere waarde vastgelegd. Met de komst van nieuwe verhoudingen tussen landen in het postkoloniale tijdperk en de globalisering is in toenemende mate aandacht voor het belang van de diversiteit van cultuuruitingen en de verschillende wijzen waarop deze gemanifesteerd kunnen worden. Tegelijkertijd groeide het inzicht dat de waardering van deze cultuuruitingen is in eerste instantie een zaak van de lokale gemeenschap is. Aan de andere kant beseft men, dat niet alle culturele tradities beschermd zouden moeten worden. Daarom is ook vastgelegd, dat beschermde cultuuruitingen niet in strijd met de mensenrechten mogen zijn.

De elementen als 'levend erfgoed'

De bescherming van niet tastbare cultuuruitingen is van groot belang voor de identiteit en het zelfbewustzijn van mensen en een belangrijke bijdrage aan de culturele diversiteit en de menselijke creativiteit en duurzame ontwikkeling. Een niet onbelangrijk aspect is de mogelijkheid om door het ondersteunen van het immaterieel erfgoed bij te dragen aan de creatieve industrie en de economische ontplooiing van minder ontwikkelde landen.

Van belang is daarbij dat dit immaterieel erfgoed gepresenteerd wordt als 'levend erfgoed' dat voortdurend in ontwikkeling is. Het systeem van de lijsten heeft vraagtekens opgeroepen of dit systeem niet ertoe zou leiden dat dit 'levend erfgoed' vastgepind zou worden, en of dit niet in tegenspraak was met het karakter van dit erfgoed. Deze vierde Sessie was daarom zo interessant omdat het de grote variatie aan voordrachten duidelijk maakte. Van de Tango tot verschillende tradities in de viering van carnaval in België, Colombia, Kroatië en Hongarije, knipseltechnieken in China, de techniek voor het maken van papier van de stam van de moerbeiboom in Japan, en muzikale tradities in Iran, Tibet, en Vietnam. Allen ingebracht door lidstaten, die daarmee aangeven zich te willen inzetten voor het voortleven van deze tradities. Zie ook het [overzicht](#) van nieuwe inschrijvingen op de *Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*.

Een belangrijke rol voor de lokale gemeenschappen

De Conventie geeft een belangrijke rol aan de lokale gemeenschappen. De Conventie bepaalt dat een element alleen kan worden voorgedragen als de lokale gemeenschap blijk geeft van '*prior, informed consent*'. Dit betekent dat de lidstaat een voordracht slechts kan doen, met de volledige medewerking van de lokale gemeenschap, en dat daarmee wordt voorkomen dat anderen tegen de wens van de direct betrokkenen misbruik kunnen maken van het zichtbaar maken van deze tradities.

Geen wolkje aan de lucht?

Tot nu toe is de Conventie een groot succes. De snelheid waarmee de lidstaten zijn toegetreten tot de Conventie en het grote aantal voordrachten geeft aan, dat men wereldwijd daadwerkelijk met de Conventie aan de slag wil. Wel werd duidelijk dat het aantal

voordrachten onevenredig over de lidstaten is verdeeld. Vooral uit Afrika, de landen met een grote rijkdom aan immaterieel erfgoed, kwamen in verhouding te weinig voordrachten. Tegelijkertijd werd opgemerkt dat de grote stroom van voordrachten uit vooral de Aziatische landen een te grote belasting voor het secretariaat betekende, waardoor het noodzakelijke werk dreigt te vertragen. Daarnaast bleek ook nog een ander probleem: vanuit de Afrikaanse landen werd opgemerkt dat de regels die gelden bij voordrachten en de beoordeling ervan niet altijd goed passen bij de praktijk. Lokale gemeenschappen hebben soms problemen met het aantonen van het bestendig gebruik van een bepaalde traditie, omdat deze door de jaren heen niet goed gedocumenteerd is.

Besloten werd het komend jaar de tot nu toe ondervetegenwoordigde lidstaten met voorrang te behandelen. Daarnaast zullen deze voordrachten met extra ondersteuning vanuit UNESCO worden begeleid. Van betekenis is daarom dat Kenia in 2010 het gastland is, en naar verwachting zullen er tijdens de volgende Sessie van het Intergouvernementeel Comité aanzienlijk meer voordrachten uit de Afrikaanse landen behandeld kunnen worden.